

ДИПЛОМАТІЯ МІСТ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Метою дослідження є визначити основні підходи та контекст щодо розвитку дипломатії міст в Україні в умовах поглиблення інтеграційних процесів.

Ключові слова: *публічна дипломатія, дипломатія міста, міжнародні мережі міст, співпраця*

Традиційно під «дипломатією» розуміють діяльність «глав держав, урядів і спеціальних органів зовнішніх зносин щодо реалізації цілей, завдань зовнішньої політики держави, а також захисту прав та інтересів держави за кордоном»; професійну «діяльність або навички міжнародних відносин, як правило, представниками країни за кордоном» [1].

В загальному контексті еволюція дипломатії як професійної діяльності починається з протодипломатії, набуває розвитку в дипломатичній спадщині Месопотамії, Стародавніх Єгипту, Китаю, Індії, Ассирії та Персії. З виникненням радіо- й телемовлення дипломатія виходить в «прямий ефір», а з появою Інтернету та соціальних медіа кількість залучених державних і недержавних акторів збільшується, що дозволяє стверджувати про становлення та розвиток публічної дипломатії, з фокусом на суспільних потребах в стратегічній комунікації [2].

Дипломатія міст бере свій початок зі стародавніх часів і торгівельних та дипломатичних відносин між Анатолійськими й Месопотамськими містами, великими містами-полісами Стародавньої Греції (Афіни, Спарта, Фіви). На цьому історичному етапі міста набувають суб'єктності, здійснюють вплив на міжнародну політику.

Суттєві трансформації в дипломатії міста відбуваються з прийняттям Вестфальського миру – серії мирних договорів, підписаних у період з травня по жовтень 1648 р. у вестфальських містах Оснабрюк і Мюнстер, які завершили Тридцятилітню та Вісімдесятилітню війни, створили прецедент миру і нову систему політичного порядку та суверенітету держав на європейському континенті [3]. На думку Стівена Петтона, Вестфальський мир був «першою спробою сучасної міжнародної дипломатії..., однією з перших спроб кодифікації міжнародного зводу законів і, по суті, заклав основу для міжнародних співтовариств, таких як Європейський Союз і Організація Об'єднаних Націй, і навіть заклав основи ранньої американської нації» [4]. Європейська колонізація країн Африки та Азії у ХІХ столітті, а також Перша і Друга світові війни, жорстока війна росії проти України, яка

почалася у 2014 році і триває до нинішнього часу, порушили принципи міжнародного права часів Вестфальського миру. Подолання «проблеми війни (як найбільш гострої фази міжнародного конфлікту) стало одним із перших глобальних викликів, до вирішення якого долучили міста» [5, с. 38 - 42].

В сучасному світі дипломатія розглядається як: форма співпраці між державами мирними засобами, вид діяльності з управління відносинами між країнами, вміння вести таку діяльність; діяльність глав держав, урядів і спеціальних органів зовнішніх відносин щодо здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держави, а також щодо захисту прав та інтересів держави за кордоном; послідовна і системна діяльність керівництва держави та уповноважених ним державних органів, спрямовану на реалізацію зовнішньої політики держави з використанням мирних засобів [1]. Набуває розвитку публічна дипломатія, яка розглядається як частина стратегічних комунікацій держави і «система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньо політичних цілей» [6, с. 9].

Теорія та практика традиційної дипломатії та публічної дипломатії характеризується різноманітними підходами, відповідно до яких «дипломатія міста», «публічна дипломатія міста» (City Public Diplomacy), роль дипломатії міста досліджується через аналіз боротьби з глобальними проблемами, досягнення цілей сталого розвитку, що «посилює суб'єктність міста як актора міжнародних відносин» [5]. Розвиток дипломатії міста відбувається в системі багаторівневої дипломатії (multilayered diplomacy), до якої входять як державні, так і недержавні актори за нетериторіальною (НУО, багатонаціональні корпорації) та територіальною ознакою (регіони, міста) [7, с. 7].

З розвитком глобалізації змінюються способи розповсюдження, передачі та руху товарів, людей, зображень та ідей через національні кордони. З одного боку, держави втрачають свою монополію на соціальну, економічну та політичну активність/діяльність в межах свої території; з іншого, розвиток транснаціональних і наддержавних регіонів (transnational and suprastate regions) вже не має чіткого виокремлення між національними і міжнародними сферами. В цій новій системі створюються нові можливості, розподіляється відповідальність між територіальними державними та недержавними акторами, що дозволяє перерозподіляти сфери впливу в економічній, соціальній і політичній діяльності. Водночас результатами глобалізації стає вплив на територіальних недержавних акторів в дипломатії міст: імміграція; монетарна і фіскальна політика Світового банку; гло-

бальні корпорації та інституції; поява та розвиток «глобальних міст» [7, с. 8].

На думку Р. ван дер Плюйма, сутність дипломатії міста розкривається через «два світи в світовій політиці» (two worlds in world politics): державо-центричний світ, в якому політика здійснюється державними акторами; мультицентричний світ, в якому політика здійснюється недержавними акторами [7]: розвиток побратимського руху; транскордонне співробітництво; традиційні договори про партнерство та побратимство; багатосторонні проекти і програми в рамках роботи мереж міст.

Еволюцію дипломатії міст можна простежити, починаючи з ініціативи Дуайта Д. Ейзенхауера зі створення публічної/суспільної дипломатії між мешканцями міст – Sister City International у 1956 р. (SCI, <https://sistercities.org/>). З 1967 р. ця організація стала некомерційним фондом і активно працює як неприбуткова мережа дипломатії міст під керівництвом Лероя Аллала [8].

Важливим кроком у розвиток дипломатії міста стала програма Хабітат I ООН у 1976 р. та наступні програми Хабітат II (1996) і Хабітат III (2016), в яких основним порядком денним для дипломатії міст є Цілі сталого розвитку та мирне співіснування.

В умовах суспільних трансформацій пріоритетними напрямками співпраці є миробудівництво, пост-конфліктне відновлення постраждалих від воєнних дій територій, кроскультурна комунікація. Серед основних сфер застосування дипломатії міст в сучасному світі Р. ван дер Плюйм запропонував 6 сфер: безпека; розвиток; економіка; культура; нетворкінг; представництво [6]. М. Акуто та М. Морізетте провели дослідження дипломатичної активності міст і поставили ключове запитання, де міста повинні зосередити свої мережеві зусилля: урядування та представництво (governance and representation), економіка та розвиток, навколишнє середовище, інше (культура, здоров'я, транспорт). Дослідники виділили 4 періоди (1885 р. – 1950 р.; 1951 р. – 1990 р.; 1991 р. – 2000 р.; 2001 р. – по теперішній час) і домінуючою сферою в усіх періодах стали урядування та представництво, в період з 2001р. також домінують проблемні питання навколишнього середовища [9, с. 18-20]. Л. Гранді в 2020 р. навів приклади дипломатичної діяльності міст у більш конкретних напрямках: екологічний; міграційний; розвиток «Smart city» [2]. Серед ініціатив мережі дипломатії міста можна виділити економічні («Глобальне місто»); міграційні; щодо попередження пандемій та інфекційних захворювань; миробудівництво і безпека.

На думку І. Бабій та І. Богінської, «статутні документи великих мереж міст в Європі, а зокрема Eurocities, Ради Європейських муніципалітетів та регіонів, Конгресу місцевих і регіональних влад Європи зосереджені в основному на проблемах пандемії, кліматичних змін, міграції та цифро-

вих трансформацій. Хоча в стратегіях, вони все ж таки побіжно згадують про питання миру та мирного й інклюзивного суспільства або ж здатності міст реагувати на надзвичайні ситуації» [11, с. 18-20]. На місцевому рівні питання розбудови миробудівництва і безпеки також набувають актуальності, що обумовлено:

- можливостями муніципалітетів впливати на якість та покращення умов життя мешканців, які проживають на даній території;
- практичним досвідом муніципалітетів сприяти створенню структур і організацій, які долучені до вирішення питань миробудівництва і безпеки;
- успішними кейсами напрацювання стратегій, міжнародній співпраці муніципалітетів;
- наявністю бюджетного забезпечення і технічних засобів.

Як приклад можна навести діяльність Ірпінської територіальної громади у відновленні території, яка постраждала в наслідок військових дій у 2022 році (<https://decentralization.gov.ua/newgromada/4058>).

Міжнародна діяльність муніципалітетів в нашій країні здійснюється у співпраці з Міністерством розвитку громад та територій України щодо сприяння територіальним громадам України в розширенні співпраці з іноземними муніципалітетами, зокрема «Методичні рекомендації щодо міжнародного муніципального партнерства» (методологія Ради Європи City to City Cooperation, 2022). У Методичних рекомендаціях представлено нові можливості для українських команд щодо розвитку міжнародних муніципальних партнерств: алгоритм дій та практичні поради з налагодження партнерств; особливості налагодження партнерств у кризових умовах; інформація про центральні органи виконавчої влади, діяльність яких актуальна для організації та супроводу; про організації та проекти, що діють в Україні та можуть надавати українським громадам підтримку для розширення міжнародних муніципальних партнерств; приклади успішних партнерств українських громад у різних сферах тощо [12, с. 9-123]. В умовах поглиблення інтеграційних процесів в якості ключових пріоритетів для співпраці українських громад з міжнародними муніципалітетами визначені напрями євроінтеграції та відбудови [12, с. 92].

За даними дослідження 50 українських міст Transparency International (проводилося у період із 13 червня по 6 липня 2022 року), «за час повномасштабної війни в 14 із 50 досліджуваних українських міст з'явилося 23 побратими чи партнери. Ще 2 міста готуються до підписання угод про співпрацю та дружбу з іноземними муніципалітетами, а з 6 містами – обговорюють можливість укладання партнерських угод». Найбільше зв'язків українські міста мають з Францією, Німеччиною, Польщею, США. Найбільш успішні в дипломатії міст є Київ та Чернівці [13].

Програма Transparent cities також проаналізувала, підтримку українських міст з боку іноземних муніципалітетів, які збільшили гуманітарну допомогу з початку широкомасштабної війни Україні майже у 150 разів. Допомога міст-побратимів здійснювалася продуктами харчування (22,3 %), медикаментами і медичними препаратами (18,6 %), засобами гігієни і побутовими засобами (16,8 %), спецтехнікою та транспортом (9,8 %), одягом і взуттям (9,1 %), допомогою ЗСУ та ТРО (4,9 %) [14].

Реалізація європейського та євроатлантичного вибору України на місцевому рівні через дипломатію міста стає помітним явищем і набуває ознак системності. Київ, як столиця нашої країни, активно розвиває цей напрям діяльності на рівні муніципалітету, проводить потужні заходи (Дипломатичний практикум з молоддю щодо євроінтеграції України, 22 червня 2023 року. <https://kievvlast.com.ua/news/u-kiivradi-vidbuvsya-diplomatichnij-praktikum-z-moloddyu-shhodo-evrointegratsii-ukraini>), створює експертне середовище, доводить ефективність зовнішніх відносин міст у гуманітарній сфері (у міста Києва є 70 міст-побратимів). «Міська дипломатія доволі швидко набуває інституційного та правового визнання державами і міжнародними організаціями у різних геополітичних контекстах» [15].

В межах теоретичних досліджень і громадської діяльності авторки цієї публікації розробляються і впроваджуються на муніципальному рівні ініціативи з дипломатії міст в міжнародних соціальних проектах з розвитку Смарт міст (Smart Cities), Міст – дружніх до людей похилого віку (Age-Friendly Cities).

Важливим є розуміння, що сучасні міста перебувають під впливом сильної тенденції урбанізації. Це означає нові виклики для них у XXI столітті, особливо щодо енергетики та зміни клімату, а також в економічній та соціальній сферах, розвитку міської життєдіяльності. Європейське інноваційне партнерство з розумних міст і громад отримало близько 370 зобов'язань щодо фінансування та розробки розумних рішень у сферах енергетики, ІКТ і транспорту. Ці зобов'язання залучають понад 3000 партнерів з усієї Європи та створюють «соціальну мережу», яка має потужний вплив на стійкість міст та залучення громадян. Порядком денний 'розумного/цифрового міста', зосереджений на довгостроковій стратегії та інтегрованих інформаційних системах для глобального розвитку міст та дипломатії міста, потребує активного впровадження інноваційної методології для забезпечення високоякісного навчання громадян на основі відповідних програм (Київ Цифровий, <https://kyiv.digital/start>).

Викликом, який в контексті розвитку дипломатії міст також стає все більш актуальним, є демографічна ситуація в країнах Європи й у світі. За оцінками ООН, кількість людей похилого віку у віці старше 60 років подвоїться з нинішніх 600 мільйонів до 1,2 мільярда до 2025 року та до 2 міль-

ярдів до 2050 року. Переважна більшість людей похилого віку живуть у своїх будинках та громадах, але у середовищі, яке не було розроблене з урахуванням їх потреб та можливостей. Всесвітня організація охорони здоров'я оприлюднила «Національні програми для міст та громад, дружніх до вікових груп» (National programmes for age-friendly cities and communities, 2023) [16] з метою визначити політичні рамки щодо активного старіння, залучити міста у всьому світі, зробити їхні громади 'Містами, дружніми до людей похилого віку': заохочувати активне старіння, оптимізувати можливості для здоров'я, участі та безпеки з метою підвищення якості життя місцян [17].

На думку авторки даної публікації, в умовах післявоєнного відновлення такі напрями, як цифрове та розумне місто, міста – дружні до людей похилого віку, інклюзивні міста, вже сьогодні мають розвиватися в стратегічному баченні дипломатії міст.

Висновки

Визнаючи факт поглиблення ролі стратегічних комунікацій в міжнародних відносинах, що виходять за межі держави, та посилення ваги територіальних державних та недержавних акторів у постановці зовнішньополітичного порядку денного в умовах поглиблення інтеграційних процесів, надзвичайно важливо розуміти цілі, завдання та напрями розвитку дипломатії міст.

Основні цілі дипломатії міст визначені з часів прийняття Вестфальського миру, стали основоположними у становленні системи міжнародних відносин. В подальшому принципи міжнародних відносин в дипломатії міст визначалися в урядових ініціативах та офіційних документах, програмах Хабітат I-III ООН, цілях сталого розвитку людства.

Розвиток теорії та практики дипломатії міст свідчить про її стратегічне значення для зовнішньої політики, дозволяє зрозуміти важливість ролі недержавних акторів для міжнародних відносин та глобальних процесів прийняття рішень. В умовах суспільних трансформацій відкриваються нові можливості для дипломатії міст щодо розвитку міжнародних муніципальних партнерств, визначення стратегічних напрямів для мережевих зусиль, напрацювання нових підходів, які орієнтовані на громадян.

В системі «двох світів в світовій політиці» дипломатії міст (державоцентричного і мультицентричного) постає необхідність усвідомлення і впровадження громадо-центричного підходу в рамках роботи мереж міст.

Перспективи подальших досліджень автора виходять з необхідності:

– підвищення обізнаності про дипломатію міста на місцевому рівні в середовищі її безпосередніх акторів, які не повною мірою усвідомлюють свої ролі та можливості у розвитку міжнародних відносин;

– залучення громадян, муніципальних і місцевих органів влади та бізнес-структур, НУО до короткострокових програм навчання або професійного розвитку з дипломатії міста.

Список використаної літератури

1. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія : конспект лекцій. Дніпро : СПД «Охотник», 2020. 56 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vysotskyi_Oleksandr/Publichna_dyplomatiiia_konspekt_lektsii_Chastyna_I/
2. Kurbalija J. Diplomacy and Technology: A historical journey. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/history-of-diplomacy-and-technology/>
3. The Peace of Westphalia and Sovereignty. *Western Civilization*. URL: <https://courses.lumenlearning.com/atd-herkimer-westerncivilization/chapter/the-peace-of-westphalia-and-sovereignty/>
4. Patton S. The Peace of Westphalia and it Affects on International Relations, Diplomacy and Foreign Policy. *The Histories*. 2019. Vol. 10, Iss. 1, Article 5. URL: https://digitalcommons.lasalle.edu/the_histories/vol10/iss1/5
5. Бабій І. Дипломатія міст у вирішенні глобальних викликів як прояв суб'єктності міста на міжнародній арені. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини* : зб. матеріалів IV міжнар. наук. конф. студентів і молодих вчених. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/12456>
6. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>
7. Pluijm van der R. City diplomacy: the expanding role of cities in international politics. *Netherland Institute of International Affairs*. 2016. P. 15–30. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/20070400_cdsp_paper_pluijm.pdf
8. Sisters City International. URL: <https://sistercities.org/>
9. Acuto M., Morissette M. City Diplomacy: Towards More Strategic Networking? Learning with WHO Healthy Cities. *Global Policy*. 2017. Vol. 8, Issue 1. P. 14-22. URL: https://www.researchgate.net/publication/309343322_City_Diplomacy_Towards_More_Strategic_Networking_Learning_with_WHO_Healthy_Cities
10. Cities and the Global Politics of the Environment / ed. by M. Acuto, E. Rapoport, J. Setyezer. Cham : Springer Nature. 2020. 180 p.
11. Бабій І. Р., Богінська І. В. Дипломатія міст в умовах агресії російської федерації проти України. *Вісник ДонДУУ*. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12054/11928>

12. Методичні рекомендації щодо міжнародного муніципального партнерства. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/Metodychni_rekomendatsii_partnerstvo_2022.pdf

13. Друг пізнається у війні: скільки побратимів з'явилося в українських міст після 24 лютого. URL: <https://ti-ukraine.org/research/drug-piznayetsya-u-vijni-skilky-pobratymiv-z-yavylosya-v-ukrayinskyh-mist-pislya-24-lyutogo/>

14. Єднання міст проти війни: що таке побратимство, і як його встановити. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/yednannya-mist-proty-vijny-shho-take-pobratymstvo-i-yak-jogo-vstanovyty/>

15. У Київській міській раді обговорили ефективність міської дипломатії в умовах повномасштабної війни. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/u-kyuyivskiy-miskiy-radi-obgovoryly-efektyvnist-miskoyi-dyplomatiyi-v-umovah>

16. National programmes for age-friendly cities and communities: a guide. URL: <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/demographic-change-and-healthy-ageing/age-friendly-environments/national-programmes-afcc>

17. The WHO Age-friendly Cities Framework. URL: <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/age-friendly-cities-framework/>

Alina Khaletska

CITY DIPLOMACY IN CONDITIONS OF DEEPENING INTEGRATION PROCESSES

The purpose of the publication is to determine the main approaches and context for the development of city diplomacy in Ukraine in the context of deepening integration processes.

A brief overview of the general context of the evolution of diplomacy as a professional activity allows us to conclude that with the development of technology and the emergence of the Internet and social media, the number of involved government and non-government actors in diplomatic relations increases, which allows us to assert the formation and development of public diplomacy (citizen diplomacy, city-to-city diplomacy, people diplomacy) with a focus on public needs in strategic communication.

The main stages of the development of the city's diplomacy have been studied: from ancient times to the adoption of the Peace of Westphalia as the first attempt at modern international diplomacy, the codification of the international code of laws – the basis for international communities; acute phases of interna-

tional conflicts – the problems of war as the first global challenges, the solution of which involved cities.

The modern stage of the development of city diplomacy is analyzed in the context of theory and practice. The role of City Public Diplomacy is explored through the analysis of combating global problems, achieving the goals of sustainable development, which strengthens the subjectivity of the city as an actor of international relations.

It is grounded that among the initiatives of the city's diplomacy network, the following can be distinguished: economic; migratory; regarding the prevention of pandemics and infectious diseases; security; digital and smart, inclusive cities. The priority directions of cooperation of modern cities are peacebuilding, post-conflict restoration of territories affected by military actions, cross-cultural communication; city diplomacy is rapidly gaining institutional and legal recognition by states and international organizations in various geopolitical contexts. Cases of successful practices are given.

Keywords: *public diplomacy, city diplomacy, international networks of cities, cooperation.*

Anna Mazur

SELECTED MODELS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE TASK IN THE FIELD OF PROVIDING MUNICIPAL AND SOCIAL HOUSING IN EUROPEAN COUNTRIES

The main goal of this paper is to show the selected models for the implementation of the task in the field of providing municipal and social housing in European countries. Two main models can be distinguished. In the first model, local governments treat the task of providing social and communal housing as marginal. In the second model, they play a significant role, being the owners of most of the premises located in the urban space. The article will attempt to compare these models and indicate their advantages and disadvantages.

Keywords: *social housing, municipal housing, communal housing, local government.*

The enemy's actions during armed conflict often focus on destroying infrastructure, including housing stock. Thus, in the opinion of the broadly understood state, including local governments, it becomes necessary to rebuild flats and provide residents with a roof over their heads. In Europe, this was the case after World War II, when, for example, Warsaw and Berlin were largely razed to